

Nucené práce sudetských Němců

Po konci druhé světové války zřídila československá vláda systém lágrů roztroušených po celém našem území. Do těchto táborů byla soustředěna velká část původního německého obyvatelstva a to především (a zcela otevřeně) z etnických důvodů. Tento lágrový systém se skládal z 1.215 internačních táborů, 846 pracovních táborů a 215 speciálních vězeňských zařízení. 350.000 Němců zde bylo před svým vyhnáním internováno a tito lidé museli vykonávat nucené práce.

Český novinář Petr Holub uvedl 30. června 1997 v týdeníku Respekt, že teror a celkové podmínky, kterým byli internovaní Němci vystaveni, si podle odhadů českého historika Tomáše Staňka z Opavy v časovém období jenom mezi květnem 1945 a rokem 1946 vyžádal celkem 24.000 až 40.000 obětí na lidských životech. Celková bilance mrtvých a pohřešovaných Němců ve zmiňovaných lágrech za celou dobu jejich existence (tedy v letech 1945 až 1955) se podle tehdejšího vedoucího vyhledávací služby Německého červeného kříže Kurta Böhmeho pohybuje kolem 100.000 lidí. A ještě v roce 1950 bylo v československých lágrech nuceno pracovat asi 5.000 Němců.

Teprve rok 1955 znamenal definitivní konec desetileté strastiplné internace německých nuceně nasazených v poválečném Československu. A nebylo to z dobré vůle československé vlády, nýbrž na nátlak Moskvy: 5. května 1955 vstoupily v platnost tzv. pařížské dohody a Sovětský svaz se chystal navštívit západoněmecký kancléř Konrad Adenauer. Kreml tehdy dal do Prahy pokyn, aby propustila internované Němce ještě předtím, než německý kancléř dorazí do Moskvy. V létě 1955 tak bylo v Československu tedy učiněno.

Československé koncentrační tábory

Mluví za všechno, že tyto internační tábory se v prvním roce své existence honosily oficiálním československým názvem „koncentrační tábor“ a podle toho byly také spravovány a vedeny. Teprve o rok později se jim s ohledem k možné kritice ze zahraničí dal nový úřední název, na podmínkách a nelidském zacházení v nich ale nic nezměnilo. Jako příklady těchto zařízení lze uvést Terezín, Hagibor u Prahy, Prosečnice, Litvínov, Záluží (u Mostu), Rabštejn (Havraní) u České Kamenice, Sklárna v Chomutově, Rychnov, Nová Role (okres Loket) a Jiřetín (okres Varnsdorf). V lágrech panoval hlad a katastrofální hygienické podmínky, Němci všech věkových kategorií (včetně starců a kojenců) byli vystavováni fyzickému a psychickému násilí. Internovaní v táborech vykazovali vysokou úmrtnost a zdravotnická „péče“ byla naprosto nedostačující. Němci byli nuceni vykonávat nucené práce.

Britský poslanec Dolní sněmovny Richard R. Stokes, znalý strašných poměrů v lágrech, se několikrát obrátil na československou vládu, protože se o způsobu správy a zacházení v nich sám na vlastní oči přesvědčil. Citujeme z jeho příspěvku pro list Manchester Guardian z 10. října 1945: „Ve skutečnosti bylo mnoho sudetoněmeckých sociálních demokratů, kteří byli předtím pro své protinacistické postoje umístěni do koncentračních táborů, nyní přiděleno do českých pracovních táborů, a sice z jediného důvodu - protože byli Němci... Hagibor, kousek od Prahy... Baráky jsou typické lágrové baráky s tříposchodovými postelemi, , bez toho nejprimitivnějšího pohodlí a s otrěsnými sanitárními zařízeními... V lágru jsem narazil na všechny druhy lidí... Týdenní jídelníček z lágru: snídaně a večeře – černá káva a chléb, oběd – zeleninová polévka... Podle mého odhadu činily jejich denní dávky asi 750 kalorií, tedy nižší než energetický příjem v Bergen-Belsenu (německý národně socialistický koncentrační tábor)... V 6 hodin ráno přijíždí první zaměstnavatelé auty a nákladáky do lágru, aby si vybrali otroky a odtransportovali je.“

Němci byli odváženi také do koncentračního tábora Terezín, který byl pod tímto oficiálním názvem veden komandantem Aloisem Průšou. Je paradoxní, že se v KT Terezín nacházelo také šest Židů, kteří přežili národně socialistické koncentrační tábory. Češi je zde zavřeli, protože je

brali jako Němce. Pražský Žid Hans G. Adler, který byl v Terezíně internován společně s Němci a který neměl prázdňý důvod česká zvěrstva na Němcích přehánět, napsal ve své knize Terezín 1941-1945: „Osvobozením Terezína neskončila na tomto místě nouze... Do Malé pevnosti byli přivázeni zemští Němci a říšskoněmečtí uprchlíci... Většina z nich, včetně mnoha dětí a mládeže, sem byla dopravena jen proto, že byli Němci. Pouze proto, že byli Němci? – tato věta vyznívá strašlivě známě, slovo Žid se pouze nahradilo slovem Němec. Hadry, do kterých byli Němci navlékáni, byly počmárány hákovými kříži. Lidé byli bídne živeni, zneužíváni a nedařilo se jim o nic lépe, než tomu byl člověk zvyklý z německých koncentračních táborů... Počet vězňů se neustále měnil a sotva jednou překročil hranici 3.000 lidí. Pouze málokdo z nich byl usvědčen z nějakého zločinu a odsouzen, mnozí byli ubiti k smrti nebo v lágru vzali za své.“

Od konce války je v koncentračním táboře Terezín registrováno 1.100 mrtvých Němců, z čehož 670 lidí jmenovitě, celkový počet obětí se odhaduje na 1.300-1.400 lidí. Přesto bývalý český premiér Miloš Zeman 19. května 2002 při pamětním shromáždění na počest českých obětí koncentračního tábora Terezín zlovlně lhal, když tvrdil, že Češi a Slováci Němce do koncentračních táborů nikdy nezavírali! Těžko posoudit, zda byl tento Zemanův výrok projevem začínající demence či celkové nemorálnosti tohoto člověka nebo snad obojím – jak známo, doporučoval také státu Izrael, aby vyhnal ze „svého“ území Palestince, podobně jako to udělalo Československo po válce se sudetskými Němci. (Sice to s touto tématikou nemá přímo nic do činění, ale zatímco Zemanovy výroky svého času pobuřovaly zejména bavorské politiky a představitele sudetoněmeckých vyhnanců, ale v Evropě se o to jinak nikdo nezajímal, byla vládní účast rakouské FPÖ Jörga Haidera tehdy trnem oku snad veškeré oficiální mezinárodní veřejnosti, od Bruselu a od pomatenců demonstrujících v Praze před rakouským velvyslanectvím počínaje a Washingtonem a Izraelem konče. Rakousko bylo postaveno na pranýř a izolováno kvůli Jörgu Haiderovi a některým jeho výrokům, ale jako notorický alkoholik působící Miloš Zeman, reprezentant České republiky, který svou úrovní vystupování nesahal Haiderovi ani po kotníky, mohl vesele a bez následků šířit své štvavé dezinformace a vyzývat Izrael ke genocidě Palestinců.)

Mezi koncentračními tábory a zařízeními, které byly po květnu 1945 pro Němce nově zřízeny nebo obnoveny, můžeme jmenovat Adolfovice (okres Jeseník), Domašov (taktéž), tábory v okolí Ostravy, tábory kolem Vítkovic, Jiřetín (okres Varnsdorf), Bruntál, lágr u Jičína, Hodolany u Olomouce, Horní Staré Město (u Trutnova), Rychnov, Ústí nad Labem, Sklárna v Chomutově, Prunéřov u Kadaně, Ušovice u Mariánských Lázní, Třemošná u Plzně, Plzeň-Bory, Chrastavice u Domažlic, Dubí u Kladna, Helenín u Jihlavy, Horní Kosov (u Jihlavy), Bartoušov (taktéž), Kounicovy koleje v Brně, Pohořelice a další. V oblasti Velké Prahy existovalo 25 lágrů pro Němce, v okolí Mostu jich bylo celkem 30: k nejvíce obávaným patřilo Záluží (zejména lágr číslo 28), lágr číslo 37 Most, Dolní Jiřetín, Vrchoslav a Litvínov.

Například nad bránou do koncentračního tábora Litvínov, kterému velel bývalý pracovník dolu v Záluží Karel Vlasák, stál velkým písmem český nápis „Pravda vítězí“ a z obou stran vlály československé vlajky. Po deportaci do koncentračního tábora Litvínov museli Němci odevzdat všechny hodinky, klíče, průkazy, svoje ošacení a obuv. „Pracoviště“ vězňů byly 4 kilometry z místa vzdálené Stalinovy závody, kde se kamenné uhlí zkapalňovalo v pohonné látky. Za účelem týraní museli všichni vězni mít na sobě dřeváky, ve kterých museli denně po svých v poloběhu absolvovat čtyři kilometry na místo pracovního nasazení a pak zpět. Bylo zakázáno nosit pokrývky na hlavu, aby do hola vystřihané hlavy Němců byly nerušeně vydávány na pospas horoucímu slunko či dešti a větru. Denní budíček byl pokaždé o půl čtvrté ráno a noční klid začínal v deset večer. Během zbývajících 18,5 hodin museli vězni pracovat, stát hodiny v pozoru, byli honěni, bití a nesměli si lehnout na svojí pryčnu. Strava se skládala z vodové polévky, trochy chleba a černé kávy. Vězni, kteří zemřeli např. z důvodu násilí mimo sanitární blok, nebyli pohřbíváni na hřbitově, ale byli jednoduše zahrabáváni mimo lágr u železniční tratě.

Přestože čeští Němci byli dekretem prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. zbaveni československého státního občanství, vzápětí byl vydán dekret č. 71 z 19. září 1945, který pro všechny tyto „cizince“ zaváděl pracovní povinnost. Fakticky na ně ovšem byla uvalena okamžitě po osvobození. Povinnost se však vztahovala i na ty, kteří nebyli internováni v

různých lágrech. S výjimkou starých lidí a dětí byli lidé nasazováni na všechny možné, zejména těžší práce. Člověk byl zpravidla přidělen na práci konkrétnímu zaměstnavateli, ke kterému buď docházel z domova, nebo z tábora, případně u něj byl přímo ubytován. Autor tohoto článku se v roce 2000 setkal i s přímou svědkyní, která pochází se Svitavska a byla zde Čechy nuceně nasazena. Stejně jako ostatní musela na svém oděvu viditelně nosit označení s písmenem N jako Němec.

O poměrech v prvních měsících po válce svědčí výmluvně tento novinový článek z Nového směru z 22.3.1946: „Všichni zaměstnavatelé, jimž byli k jejich žádosti přiděleni na práci Němci, se upozorňují, že je musí platit. Mzdy těchto osob jsou stanoveny tak, že obdrží 80 % mzdy, kterou za stejnou práci by obdržel normální dělník. Z toho obnosu obdrží Němec-zaměstnanec přímo, pokud není umístěn v internačním táboře, jednu třetinu, dvě třetiny jeho platu musí být poukázány místnímu NV, v jehož obvodu je Němec zaměstnán. MNV je povinen poukázati jednu třetinu platu Němce okresnímu NV. Za pracovní síly, umístěné v internačním táboře, je nutno celých 80 % mzdy platiti správě internačního tábora, v němž je Němec umístěn. Pro osoby, jimž byly poskytnuty výhody z opatření proti Němcům a které se písemným potvrzením prokáží, toto opatření neplatí“. Text článku nám ukazuje, že za nucené práce sice zaměstnavatelé měli platit 80 % běžné mzdy, do rukou neinternovaných Němců se však dostalo jen o něco málo víc než 25 % celkové částky! Internovaní však nedostávali zhora nic.

Od počátku sloužily internační tábory především jako rezervoár pracovních sil. Například vedoucí internačního tábora v moravských Hranicích J. Závodný později ve své výpovědi rekapituloval, jaké práce internovaní vykonávali: „Práce Němců: 80 až 120 osob do Teplic na uklizovací práce, tam chodili 4 měsíce. Most přes Bečvu, 36 Němců po celou dobu stavby. Odvoz kořistného něm. majetku od firmy Sommr na náměstí. Tam chodilo 40 až 50 Němců denně přes rok. Vozilo se toto zboží ze skladiště u severního nádraží. Chodili na různé práce v zemědělství. Odklízování trosk vyhozených mostů. Němci, kteří byli dříve ve formacích SS, SA, chodili pod dozorem strážných do lomů na Skalce. Za práci u ruské armády nedostával internační tábor nic, u ostatních zaměstnavatelů přišlo z počátku ženě 15, muži 20 Kčs denně za 1 pracovní sílu. Pak přišlo zvýšení ženě 30, muži 40 Kčs. Po zřízení pracovního střediska byly platy určeny za hodinu: ženě 8,40, muži 9,60 až 11 Kčs“. Jak již bylo uvedeno, citované odměny putovaly ale do kasy správy internačního tábora.

V době „revolučního kvasu“ se samozřejmě mnozí Češi snažili nucené práce Němců maximálně využívat pro svůj osobní prospěch – na jedné straně to byli zaměstnavatelé, kteří usilovali minimalizovat své náklady, na druhé straně strážní, kteří mohli přidělování osob na práce ovlivňovat. „Dospělo to konečně tak daleko, že strážní slibovali u brány zájemcům pracovní síly do trvalého prikázání, brali za to předem odměny v cigaretách, husy a jiné požitaviny. Když ovšem postižená osoba pracovní sílu nedostala, poněvadž nedodržela předepsaný služební postup, bývalo z toho peklo.“ (Svědectví F. Beinhauera, 30. 11. 1945. In: SOKAP, MNVH, k. 39)

Když se později řešilo vyrovnání dluhů, které některým subjektům (tyto byly převážně v soukromých rukou) vznikly vůči ONV právě zaměstnáváním německých internantů, vešly do zachovaných písemností také informace o kvalitě jejich práce a argumenty, proč by se za nucené práce platit nemělo. Ilustrujeme to opět případem z Hranic dopisem Tělocvičné jednoty Sokol, která dlužila za práci Němců přes 10.000 Kčs a zdráhala se tyto peníze zaplatit pomocí následujících argumentů: „Pracovní výkon přidělených německých příslušníků byl velmi malý, takže ani zdaleka neodpovídal náhradě za účtované práce. Přidělené osoby na práci byly většinou nemocné, vysílené s podprůměrným výkonem. Vzhledem k tomu, že veškeré způsobené škody, které jsme byli nuceni opravit těmito pracovními silami, byly způsobeny Němci, že opravené hřiště slouží jedině sportovním účelům, k upevnění zdraví a tělesné zdatnosti naší mládeže a že Tělocvičná jednotka SOKOL není spolkem výdělečným, prosíme, aby naší prosbě bylo vyhověno a poplatek nám prominut“.

Záměrem tohoto článku nebylo komplexně líčit životní podmínky Němců v československých internačních táborech, ale pouze naznačit méně známou skutečnost, že velký počet sudetských

Němců byl počínaje květnem roku 1945 nucen vykonávat nucené a otrocké práce pro československý stát a pro různé české soukromé subjekty. Část z nich dostávala směšnou „odměnu“ za tyto práce a ti, kteří skončili v internačních lágrech, byli otrocky využíváni úplně zadarmo jenom z toho důvodu, že byli Němci. Faktem je, že Češi, kteří se v období národního socialismu octli v koncentračních táborech či různých káznících apod., nebyli národním socialismem v žádném případě postihováni z etnických či rasových důvodů, tj. jenom proto, že byli Češi, nýbrž z důvodů politických či jiných (hospodářské a kriminální delikty). Na druhé straně Němci internovaní v československých lágrech se zpravidla „provinili“ pouze tím, že byli Němci a bylo na ně uplatňováno v první řadě etnické měřítko!

O českých nuceně nasazených na práci v Říši byla na těchto stránkách řeč již v dostatečné míře a je nyní na čtenáři samotném, aby porovnal okolnosti a podmínky, kterým byli vystaveni protektorátní příslušníci při práci pro Říši na straně jedné, a kterým sudetští Němci v období po roce 1945 v Československu na straně druhé. Nejde o to, oboustranně po sobě donekonečna požadovat všelijaká odškodnění, ale je nutno zmínit, že to byla česká vláda, která se díky angažovanosti amerických židovských advokátů odškodňování nuceně nasazených protektorátních příslušníků vehementně domáhala a nakonec i svého dosáhla. Když se pak následně Sudetoněmecké krajanské sdružení vyslovilo v tom smyslu, že z prostředků tzv. Česko-německého fondu budoucnosti by se mohli vyplatit nejen čeští nuceně nasazení, ale i „sudetoněmecké oběti českého násilí“, sklidilo prudce odmítavou reakci české vlády, kterou tento návrh vysloveně urážlivě pobouřil. Samozřejmě nesměl chybět zastydělý zelený revolucionář a tehdejší německý ministr zahraničních věcí Joschka Fischer, který Prahu v její pozici morálně podpořil a označil sudetoněmecké požadavky za kontraproduktivní a „škodlivé pro německé zájmy“. Český velvyslanec v Německu František Černý tehdy novinářům tvrdil, že tento nový sudetoněmecký požadavek „znesnadňuje proces usmíření a ztěžuje pokus dosáhnout uvolnění mezi Čechy a sudetskými Němci“. Zapomněl ale zmínit, že nebýt požadavku na odškodnění českých nuceně nasazených, sudetoněmecká strana by s takovým protinávhrhem nápadem sama nepřišla. Ono je vlastně smutné, že s takovým požadavkem museli sudetští Němci přijít sami – v zápětí s uznáním českých požadavků na odškodnění z Německa a Rakouska a s jejich vyplácením měla česká strana automaticky a z vlastní iniciativy přikročit k podobnému byť třeba jen symbolickému kroku. Nejde tu o neustále vzájemné zpětné finanční odškodňování, nejde o materiální hodnoty. Jde jen o to férově se postavit k pravdě a k jistým nesmazatelným křivdám minulosti. Věřme ale, že nová dorůstající generace jednoho dne učiní v české politické sféře dlouho postrádanou nápravu.

Prameny:

Příběh lágru. Internační tábor a perzekuce Němců v Hranicích (1945 – 1946) (Jiří J. K. Nebeský Vydavatel/ nakladatelství Tichý typ, rok vydání 2003)

Schwarzbuch der Vertreibung 1945 bis 1948 (Heinz Nawratil, 5. náklad. München 1999)

Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen (Wilhelm Turnwald (vydavatel) společně s Arbeitsgemeinschaft zur Wahrung sudetendeutscher Interessen, 4. vydání, München 1952)

Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa, Svazek IV/I, Die Vertreibung der deutschen Bevölkerung aus der Tschechoslowakei (vydavatel Theodor Schieder, Bonn 1957)

(<http://nassmer.blogspot.com>)

Pro www.go-east-mission.de převzato z www.cs-magazin.com (květen 2009) s povolením